

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

**Філологічний факультет
Кафедра слов'янської філології імені професора Іларіона Свенціцького**

**Твори Міхала Вівега у
дзеркалі чеської літературної критики**

**Курсова робота
Студентки VI курсу
напряму «Філологія»
(чеська мова та література)
Куртяк Вікторії Віталіївни**

**Науковий керівник
доц. Моторний О.А.**

Львів - 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	
РОЗДІЛ 1. ТВОРЧІСТЬ МІХАЛА ВІВЕґА У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ЧЕСЬКОЇ ПРОЗИ, ПОНЯТТЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ КРИТИКИ.....	
1.1. Міхал Вівег — чеський письменник і публіцист. Біографія.....	
1.2. Творчість прозаїка.....	
1.3. Тип літератури.....	
1.4. Поняття літературної критики	
1.5. Чеська література після 1989 року.....	
1.6. Проза 90-х років.....	
1.7. Ситуація в Ситуація у чеській літературній критиці після 1989 року.....	
1.8. Творчість Міхала Вівега у дзеркалі професійної критики	
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРА ТЕКСТІВ МІХАЛА ВІВЕґА ТА ЇЇ ОЦІНКА ЛІТЕРАТУРНИМИ КРИТИКАМИ.....	
2.1 Найкращі роки – Псу під хвіст (Báječná léta pod psa).....	
2.1.1. Характеристика роману та його оцінка.....	
2.1.2. Середовище	
2.1.3. Герої	
2.1.4. Тип конфлікту.....	
2.1.5. Тематична побудова	
2.1.6. Взаємодія героїв та вираження емоцій.....	
2.1.7. Оповідач і час	
2.1.8 Переваги	
2.1.9. Недоліки	

2.1.10.	Очікування розвитку творчості	
2.2	Виховання дівчат у Чехії (Výchova dívek v Čechách).....	
2.2.1.	Тема	
2.2.2.	Середовище	
2.2.3.	Герої	
2.2.4.	Тип конфлікту.....	
2.2.5.	Взаємодія героїв та вираження емоцій	
2.2.6.	Очікування розвитку творчості.....	
2.2.7.	Характер роману	
2.2.8.	Художні засоби	
2.2.9.	Переваги.....	
2.2.10.	Недоліки	
2.2.11.	Наступні реакції.....	
2.3	Роман для жінок (Román pro ženy).....	
2.3.1.	Тема	
2.3.2.	Середовище	
2.3.3.	Герої	
2.3.4.	Тип конфлікту.....	
2.3.5.	Взаємодія героїв та вираження емоцій	
2.4.	Учасники подорожі (Účastníci zájezdu).....	
2.4.1.	Характеристика роману та його оцінка.....	
2.4.2.	Оповідач і час.....	
2.4.3.	Тематична побудова.....	
2.4.4.	Герої.....	
2.4.5.	Очікування розвитку творчості.....	
2.4.6.	Характер роману	
2.4.7.	Переваги.....	
2.4.8.	Недоліки.....	
РОЗДІЛ 3. ВІВЕГ ПРОТИ		
КРИТИКІВ.....		

3.1. «Výchova dívek v Čechách».....

3.2. «Účastníci zájezdu».....

ВИСНОВКИ.....

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....

РЕЗЮМЕ.....

РОЗДІЛ 1

ТВОРЧИСТЬ МІХАЛА ВІВЕГА У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ЧЕСЬКОЇ ПРОЗИ

1.1. Міхал Вівег — чеський письменник і публіцист. Біографія

Міхал Вівег — один з найбільш відомих авторів сучасної чеської прози. Народився в сім'ї хіміка та юриста. До 1988 року вивчав чеську філологію та педагогіку в Карловому університеті Праги. Після отримання диплому деякий час займався вчителюванням. Згодом протягом двох років був редактором видавництва літературного журналу *Český spisovatel*.

Окрім романів, є автором літературних пародій (*Nápady laskavého čtenáře*, 1993). У 1993 році отримав престижну премію Їржі Ортена.

Міхал Вівег — перший чеський письменник, який випробував написання твору спільно з інтернет-читачами в частині роману *Srdce domova*, який є одночасно відкритою школою творчого письма, що тривала з серпня до грудня 2009 року. Однак, сам він зізнається, що його професія є своєрідним самотнім захопленням, на яке він іноді витрачає більше 10 годин. Його можна віднести до тих авторів сьогодення, кого зараз найбільше читають і водночас критикують у сучасній чеській літературі.¹

Саме його включили до хрестоматії чеських посібників, коли ще йому не було сорока. З одного боку, він усвідомлює, що це висока ступінь визнання. З іншого боку, намагається жартувати, стверджуючи що потрапивши в хрестоматію, він може втратити своїх читачів. На його думку, найсильніший психологічний супротив з'являється у випадку, якщо щось нав'язують. Загалом, дотепність — одна з найсильніших сторін Міхала Вівега. Книги цього автора видаються незвично великими тиражами, розпродаються миттєво.¹

¹⁻ <https://www.livelib.ru/author/594592-mihal-viveg>

1.2. Творчість прозаїка

Міхал Вівег вийшов на чеську літературну сцену в кінці 80-х рр. минулого століття. Його визнання і слава як літературного діяча бере початок із моменту опублікування повістей у видавництві *Mladé fronty*. Потім автор зарекомендував себе як кореспондент і до журналу *Mladý svět*.² На початку 90-х рр. починає свою публіцистичну діяльність в різних виданнях, як от *Literární noviny*, *Lidové noviny*, *Tvar*.

Літературний дебют Вівег демонструє у 1990 році, в цей час світ побачив прозу з елементами детективної інтриги під назвою *Názory na vraždu*.

Вже на цьому етапі творчості письменника формуються його основні риси. Для поетики письменника є характерним простий типовий сюжет, основна тема, жартівливі діалоги, сатиричні, іронічні коментарі.

Вівег опублікував більше 20 книжок різного жанру – від дитячої літератури і детективів до серйозної соціально-психологічної прози, що дає підстави деяким критикам порівнювати його з Міланом Кундерою. Але між ними існує одна суттєва різниця: трагічний світогляд Кундери, що пережив крах «Празької весни» у Вівега, що черпає своє натхнення в реальності сучасної Чехії, змінюється фарсом, що «присмачений» типово чеським гумором Швейка.³

Творчість Вівега характеризується переплетенням комедійних і трагічних моментів. Визначальним компонентом способу написання є сильна, чітка позиція оповідача, яка одночасно виконує функцію авторського альтер-его. Свої романи Вівег називає «текстом про текст». Термінологічно цей спосіб написання тексту можна представити як метатекст.³

²- <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=895>

³- <https://www.livelib.ru/author/594592-mihal-viveg>

Така поетика великою мірою одразу ж проявляється в першому романі «Найкращі роки – псу під хвіст». Міхал Вівек після його видання стає одним з найвиразніших прозаїків у своєму поколінні. Більшість творів письменника перекладені багатьма іноземними мовами. І саме цей факт підтверджується шаленою популярністю його видань, яка також відображається в фільмах, знятих за мотивами книжок і драматичних постановках.

Найважливіші з них:

Výchova dívek v Čechách (1996, rež. Petr Koliha) , Báječná léta pod psa (1997, rež. Petr Nikolaev) , Román pro ženy (2005, rež. Filip Renč) , Účastníci zájezdu (2006, rež. Jiří Vejdělek) , Nestyda (2008, rež. Jan Hřebejk – dle Povídek o manželství a sexu), Případ nevěrné Kláry (2009, rež. Roberto Faenza), Román promuže (2010, rež. Tomáš Bařina) , Svatá čtveřice (2012, rež. Jan Hřebejk).

Інценізованими були роман *Báječná léta pod psa*, а також *Účastníci zájezdu nebo Andělé všedního dne*.

1.3. Тип літератури

Через велике зацікавлення творчістю письменника, йому часто задають питання, що стосуються віднесення його творчих здобутків до певного типу літератури. Перед падінням комунізму детермінація в літературі (принаймні в офіційно публікованій сфері) була більш простою. Як відомо, хороша література в цей період використовувалась як ідеологічний настрій і виконувала соціальну функцію. Кожен твір мусив відповідати літературним нормам і підкорятися постійній цензурі. Якщо ж книжка відповідала тим критеріям, які стосуються даної епохи, то вважалась прийнятною, а отже не було сумнівів щодо її правильності і естетичного значення. Тому в тоталітарному режимі не було проблем з тим, аби вважати видані книги за високоякісні. На противагу цьому популярна література навпаки являла собою досягнення тогочасних капіталістичних країн. Той «західний» тип літератури включав белетристику і кримінальні романи, пригодницьку та любовну прозу.

Пізніше і в Азії з'являлися перекладені іноземними мовами книги, цим самим в соціалістичних країнах послаблювалась межа між хорошою і комерційною прозою. Загалом, поширення літератури ставало все більш і більш популярним. Ситуація майже змінилася після Оксамитової Революції, коли в чеському середовищі з'явилась велика кількість перекладів і прози початківців, що виникала з осередків популярної літератури. Ця зміна стимулювала звернення уваги на літературознавців, які усвідомлювали, що потрібно створити критерії для включення літератури до художньої сфери. Літературознавство ледь знайшло способи обмежити ту чи іншу область літератури і не дало точного пояснення фразі, яка звучить так: «завжди є злочином, якщо письменник використовує з вигляду банальну любовну або пригодницьку інтригу».⁴

Щоправда це стосується літературної творчості і самого Міхала Вівега. Хоча його книги є популярними серед великої кількості читачів, літературні критики є часто невдоволені його творчістю. Однією з причин є труднощі, пов'язані з визначенням, до якого саме напрямку літератури належать прозаїки. З точки зору аналізу літературного прийому хочеться відмітити плюралізм епохи, що стосується даної проблематики.

Припустимо, що в випадку Вівега більшою мірою функціонує схема «оповідач дорівнює альтер-его прозаїка». На прикладі цього судження можемо опертися на чітку позицію автора. Одна з позицій стосується уривку з роману *Výchova dívek v Čechách*. В ньому головний герой зазначає, що

⁴ KOVTUNOVÁ 2001, s. 801–806.

«добровільний офіцер замість того, аби нехтувати купленою захоплюючою і шанованою літературою, яку практично ніхто не читає, мусить природньо рахуватись з тим, що на нього інколи будуть злитися з обох таборів». Автор, переодягнений в головного героя, припускає які відгуки його чекають, і як зазначено нижче, думає про це нестандартно.

Згідно з думками літературознавців і критиків, в сучасному світі Вівег вважається переважно комерційним автором. Це впливає з того факту, що в своїх книгах письменник опрацьовує привабливу тему, не уникає опису відкритих еротичних сцен і, що не менш важливо, мова його прози найбільш наближена до розмовного стилю. Ці всі аспекти потенційно забезпечують і гарантують надзвичайно широке коло читачів.⁵

Автора звинувачують в частковій близькості з читачами через використання таких тем. Впливає питання: «Як винятково успішний прозаїк не пише книги лише про реальний комерційний успіх?». На своїх офіційних сторінках в інтернеті Вівег висловлюється так: *«Безумовно, при написанні роздумую над читачами і все таки одобряю кожен можливий комерційний успіх, але, водночас, я ніколи не видавав книги, написання яких мене б не цікавило. Все, що видав до сьогодні, писав в першу чергу для себе. Якщо б керувався комерційною точкою зору, не видавав би збірки «інтелектуальних» літературних пародій, газетні фейлетони або психологічні новели під назвою Lekce tvůrčího psaní - це заголовки, які купує згрубіла чверть звичайної кількості читачів».*

⁵ <http://www.viewegh.cz/faq.php#5>

Незважаючи на те, що прозаїк вважається автором, який пише про комерційний успіх, мінімум одна книга видається роками.

Сам Вівег по відношенню до такої думки обмежує кількість виданих книг і коментує це словами :

*«Вже роками своє написане можу представляти повним ходом. Незважаючи на те, що сьогодні пишу роман чотири місяці (в минулому мені вистачило б і двох), можу третину року роздумувати про якийсь інший, наступний. Це мені повністю підходить».*⁶

Згідно з класифікацією Умберто Еко в книзі *Skeptikové a těšitelé*, Вівега можемо включити до так званого мідкульту. Еко виходить з Макдональдового розподілу літератури на masscult (масову літературу), midcult (середню літературу) і високу літературу. Міхал Вівег може бути справді хорошим прикладом мідкульту тобто середньої літератури. Еко пише, що мідкульт є *«побічним нащадком маскульту, результатом викривлення високої літератури»*. Далі теоретик доводить п'ятибальне розмежування і обмеження мідкульту за Макдональдом.

Також за його словами, мідкульт :

- 1.позичив фігури і персонажів від авангарду і адаптує їх так, аби подати всім зрозуміле повідомлення;
- 2.дотримується тих прийомів і методів, які вже нам відомі і поширені;
- 3.конструює повідомлення з метою досягнути бажаного ефекту;
- 4.подається, як мистецтво;
- 5.потребує свого розуміння.

Італійський семіотик також згадує про діяльність, яку називає «constant editorializing», що означає вклад реклами в продукт до самостійного продукту.

⁶ <http://www.viewegh.cz/faq.php#4>

Важливо признати, що деякі романи Вівега наповнені безперервним переконанням читачів, що автор книги є відомим чеським письменником який сходиться на думці з іншими письменниками, або ж пише статті до популярних періодичних видань.

В прозі Вівега-прозаїка варто шукати елементи комерційного типу літератури і водночас елементи середньої літератури чи мідкульту.

1.4. Поняття літературної критики

Саме значення критики з погляду етимології походить з «грецького дієслова *krinein*, що означає сортувати, класифікувати, розбирати, робити вибір, пояснювати основи, ухвалювати, судити, обговорювати, розцінювати».⁷

Потрібно додати, що більшість вищенаведених значень входить і до сучасного сприйняття критики. Поняття критики стосується різних галузей мистецтва, оскільки в цілому відноситься до позамистецької дійсності і є, водночас, одним з головних аспектів людського самоаналізу. Зародження критики є основою розбіжностей між уявою і реальністю індивіда.⁷

Літературна критика — відносно самостійний вид творчої діяльності, що спирається на практичний тип мислення задля поціновування художньої своєрідності нових літературних творів, їх естетичної вартості, виявлення провідних тенденцій літературного процесу.⁸

Для нашої роботи критику, звісно ж, звужуємо до літературної сфери.

⁷ HÁJEK, Jiří: Teorie umělecké kritiky. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986., s. 11.

⁸ <https://onlyart.org.ua/dictionary-literary-terms/literaturna-krytyka/>

Літературна критика – галузь літературознавства, не оцінювання, а судження, міркування про твір сучасного літературного процесу. Вона передбачає теоретичний погляд на твір (текст) як об'єкт інтерпретації, звернення до глибинних основ семіотики і культурології; науковий аналіз структури твору як художнього явища.⁹

В наш час літературна критика розглядається разом з теорією літератури та історією літератури, як одна з трьох основних дисциплін літературознавства. При цьому, літературна критика є наймолодшою галуззю з трьох вищезгаданих. Незрозумілість при встановленні її рамок впливає, передусім, з різноманітних формувань літературно-критичних процесів. Критичні прояви реалізуються двома різними способами: один бік представляє критику як спеціальну діяльність, що потребує наукової ерудиції, а з іншого боку критику трактують як одну з форм художньої творчої діяльності.⁸

Літературна критика цілковито зорієнтована на потреби поточного літературного процесу, тому звертається переважно до творів своїх сучасників, а твори попередників, які є предметом насамперед історії літератури, розглядає крізь призму актуальних суспільних потреб. Літературна критика — засіб регулювання і корекції літературного процесу, спілкування письменників з читачами.

Розвиток цієї дисципліни припадає на кінець XIX ст. і пов'язаний з іменем Франтішка Ксавера Шальди, який описав слово «критика» у енциклопедії «Ottův slovník naučný».

⁹ https://esu.com.ua/search_articles.php?id=195

За словами Шальди, *«літературна критика – це наука про те, як судити літературний твір, судити тобто повідомляти, обґрунтовувати просте, запутане і помилкове враження захоплення або невдоволення, що залишається після кожного спостерігача (слухач, читач, глядач) як кінцевий висновок уваги»*.¹⁰

Наступною виразною особистістю чеської літературної критики є Вацлав Черний. Він розуміє літературну критику як включення літературного твору до світового літературного контексту. Він спрямовує літературну критику до теорії літератури та історії літератури.¹¹ Його погляд на літературну критику такий: *«Думка є прямим впливом на характер об'єкта, і є не зовсім суб'єктивна, критик філософствує про приховану філософію і надає їй власну думку»*.¹² Літературна критика несе в собі філософську площину. Поряд з цим, Арне Новак старався досягнути об'єктивніших цінніших думок на основі детального дослідження порівняння твору з літературною традицією.¹³

Трохи ширше поняття літературної критики запропонував Франтішек Буріанек. На його думку, літературний твір, як і кожен інший вид мистецтва, складає сукупність цінностей. Франтішек відстоює думку, що *«критику літературного твору реалізовує власне кожен, хто з ним вступає в контакт: читач, рецензент, літературний критик, літературознавець чи історик»*.¹⁴

З сучасних особистостей можна назвати Владіміра Новотного, який схильний до творчої концепції критики.

¹⁰ ŠALDA, František Xaver: Kritika. In: Ottův slovník naučný. Praha: Paseka, 1999, s. 191.

¹¹ PETRŮ, Eduard: Úvod do studia literární vědy. Olomouc: Rubico, 2000. ISBN 80-85839-44-X., s. 30.

¹² ČERNÝ, Václav: Co je kritika, co není a k čemu je na světě. Brno: Blok, 1968, s.63.

¹³ PETRŮ, Eduard: Úvod do studia literární vědy. Olomouc: Rubico, 2000. ISBN 80-85839-44-X., s. 27.

¹⁴ BURIÁNEK, František (ed.): Čítanka české literární kritiky. Praha: Československý spisovatel, 1974, s. 3.

За його словами, критика повинна складатися з *«критичних творів, які наближаються або націлені на есеїзм, і які є прикладом вивченого критичного спостереження, а не тільки повідомлення рецензентів»*.(12- NOVOTNÝ 2008, s. 174.). З представленої концепції очевидна перевага надається думкам Шальди або думкам його наступника Вацлава Черного.

Синтетичний огляд історії чеської літературної критики представляє твір Алеша Гамана під назвою *«Nástin dějin české literární kritiky»*. Автор подає виклад окремих етапів літературної критики та ілюструє чеську літературну критику на конкретних прикладах полеміки, що стосується певної епохи. Якщо ми хочемо змінити енциклопедичне значення літературної критики, нашій увазі представлено твір *«Lexikon teorie literatury a kultury»*, згідно з яким літературна критика *«Займає становище та по-філологічному коментує показових авторів»* (13-TRÁVNÍČEK, SIMONIS 2006, s. 455.)

Наступне визначення критики пропонує *«Malá československá encyklopedie»*, в якій літературну критику визначають як *«галузь літературної творчості на межі науки та мистецтва, головною метою і завданням якої є інтерпретація та оцінка літературних творів з погляду сучасності, що опирається на історію літератури, філософію та естетику. Форми літературної критики є різноманітними – від рецензій до монографій про сучасний літературний розвиток»* (14-ŠTĚPÁNEK, ŘÍMAN 1986, s. 832.)

Навіть якщо ми трактуємо літературну критику як частину літературознавчого цілого, є безсумнівним те, що вона не має нормативного характеру. Отже, можемо зробити висновок, що кожен критик – він ще й філософ, не кожен з нас – простих читачів, може висловитись настільки влучно. У критиків за плечима роки практики, спроб, невдач, неоціненний багаж знань.

1.5. Чеська література після 1989 року.

Після отримання свободи було сильне бажання відновити літературу. Перш за все, починає з'являтися література без політичного контексту. Відразу після розпаду режиму відбувається швидкий відхід представників політично заангажованих творів. Звичайно, вони втратили зацікавлення у своїй літературі, тому відправляються у повне забуття. Важливим моментом у створенні нового літературного життя є створення Спілки письменників. Організація була створена ще в 1989 році як аполітична група письменників. Повна зміна літератури також призводить до оновлення та повернення заборонених авторів. В рамках відновлення літератури необхідно повернути навіть тих письменників, які не дожили до свободи. Наступним кроком оновлення є публікація творів зі світової літератури. Значна хвиля повернення відноситься до 60-х років, потім до часу приходу до влади комуністичного режиму або навіть раніше, до періоду Першої республіки. Завдяки швидко набутій творчій свободі в галузі чеської літератури є місце для літературних висловлювань практично для будь-кого. Таким чином, для перших постреволюційних років характерний "бум" текстів. Книжковий ринок кишить тисячами книг різного рівня. Їржі Зізлер коментує ситуацію того часу наступним чином: *«Через надзвичайну кількість неопублікованих або «секретних» творів така ситуація, ймовірно, виникла навіть у контексті європейської літературної історії, яку важко з чим-небудь порівняти»*. (15- ZIZLER 2008, s. 15.)

Оскільки в період до 1989 р. література була політичним інструментом, у післяреволюційні роки вона стала частиною відпочинку. Книга також починає виконувати роль ринкового товару і підпорядковується ринковим законам. На початку відбулося безпрецедентне розширення книжкової торгівлі, було створено велику кількість видавничих установ, але деякі з них незабаром закрились. За словами Яна Лопатки, книжковий ринок *«стає найбільш реальною реальністю, він стає лише простою основою для оцінки»*. (16-

На мою думку, тут влучно провести паралель з ситуацією в українській літературі цих ж років. Вся література була «забарвлена» у радянський комунізм, була цензура на твори, що проходили через комуністичну партію і лише після розгляду могли бути видруковані. Ті, хто висловлювали свою думку, що відрізнялась від думок комуністів, були у вигнанні, або навіть страчені. І лише зараз ми можемо без заборон читати деякі оригінальні твори цих митців і порівнювати їх з «обробленими» червоною владою виданнями.

Якщо заглянути в 90-ті роки, ми побачимо, що літературний простір стає дедалі більш відкритим. Молоде покоління авторів поступово виходить на перший план. З точки зору вибору тем опублікованих книг, перша половина 90-х років відповідає духу так званої боротьби з минулим. У другій половині від цієї широко використовуваної теми поступово відмовляються. Групування формуються навколо літературних журналів чи видавців. З нового у літературу приходить, наприклад, презентації та просування назви книги за допомогою засобів масової інформації. Виникають так звані феномени, а видання інших книг навіть стає певною соціальною подією. (17- ZIZLER 2008, s. 21–22.)

1.6. Проза 90-х років.

У чеській літературі 90-х років загалом можна виділити дві основні тенденції художнього напрямку, які взаємопов'язані одна з одною, хоча кожна підходить до літературного твору по-різному. За словами Любомира Махали, це одночасно фаза порівняння з текстами, які не могли бути офіційно опубліковані до того часу через політичну ситуацію, а також фаза автентичності, повернення до історії та вигаданої прози. (18- MACHALA 2008, s. 277.) Тому на цьому етапі проза рухається у двох напрямках. Лінія автентичності веде до

безпосереднього вираження існування, до демістифікації ілюзій та ідеалів. Це показує, як «Я» сприймає і переживає світ особисто. Другий напрямок - це лінія універсалізації, в якій застосовується розбиття історії через різні асоціації, переплетення бачень та реальності. Ця література показує, як «Я» породжує світ. (19- там ж, ст. 280). Існує також так звана література для читачів. Для неї характерні традиційні розповіді, як правило, нескладні, тож вони легко читаються та є зрозумілими для широкої аудиторії. Зазвичай там присутні автобіографічні чи еротичні елементи, іронія, гумор. Творчість Міхала Вівега може бути включена в ряд автентичності (у його текстах, наприклад, також використовується жанр щоденника).

Для цього періоду характерне проникнення постмодерністських тенденцій у літературу. Тексти, створені під впливом постмодернізму, характеризуються ліричністю прозових висловлювань, а також видно зв'язок між словом, атмосферою місця і настроєм моменту. Тексти характеризуються використанням мовної гри, великою кількістю посилань або різноманітним читанням. Враховуючи, що Міхал Вівег також використовує деякі постмодерністські методи у своїй роботі, ми представляємо визначення терміна постмодернізм відповідно до словника «Slovník literární teorie». Тому постмодерн можна розглядати як *«інформацію про культуру, що характеризується кризою довіри до безсумнівних інститутів об'єктивності та раціональності»*. (20-MATONONA 2012, s. 395.)

1.7. Ситуація у чеській літературній критиці після 1989 року.

У післялистопадовий період у літературній критиці з'являються дві тенденції: перша - прояв зусиль відновлення літературної критики. Ця боротьба проти застою має на меті повернути літературну критику до активного життя. Проти цього стоїть друга тенденція, яка притримується позиції, що критика втрачає престиж і сенс, оскільки заміняє рекламу.

Поступово перестає застосовуватись тип «авторитетного, непохитного, що прагне об'єктивної істини» (21-ZIZLER 2008, s. 22.). Думка критиків стає однією з багатьох думок і залежить від суб'єкту критики, а також від того, як він справляється з текстом. Така позиція впливає з анкети, яку в 1996 році упорядкувала редакція літературного журналу «Tvar» - лише незначна частка респондентів дає критику позицію судді. Критик, навпаки повинен займатися, наприклад, прихованими кореляціями або різними можливостями прочитання роботи (22- ZIZLER 2008, s. 23.) На сторінках літературних журналів виникли суперечки про роль критики, про її «*відкриття нових модифікацій жанрових структур і видових форм, здатних зобразити цілісну ситуацію і проблематику постмодерністського періоду*» (23- ANOUŠEK, Pavel: Time-out aneb Zhroucení tradice. Tvar 1, 1990, č. 43, s. 1, 4–5. Polemizoval s ním HAMAN, Aleš: O tom ,oddechovém čase' české literatury. Tvar 2, 1991, č. 9, s. 8.)

1.8. Творчість Міхала Вівега у дзеркалі професійної критики .

Рецензії та критика до творів Міхала Вівега у більшості випадків мають переважно негативний характер. Зазвичай критики пишуть про цього автора з презирством і зневагою. Тому вже ввійшло у звичку дивитися на нього з негативної точки зору.

«Моє занепокоєння щодо висміювання інтелігенцією, як правило, повинно бути марним: звичайне життя, яке нічого з себе не вдає, є неприступним». Було б соромно сміятися із інженерів, жінок, які фарбують писанки або ж з ромів, які співають, - інтелігенція це знає. Смішно сміятися з мене.»- (47 - VIEWEGH, Michal. Báječný rok (deník 2005), s. 16.)

Книги Вівега критикують за їх простоту. Його твори описуються як порожні, прості, які не виходять за рамки, не мають глибших думок. Дослідники стверджують, що його персонажі не дуже розумні, а мова занадто проста. Автор обирає банальні теми. Також Вівега звинувачують у стереотипності

думок та подібності мотивів, які він використовує. На думку критиків, автор намагається замінити якість своєї роботи кількістю. Його твори завжди можна інтерпретувати лише одним варіантом, що для читачів стає нецікавим. Дослідники стверджують, що Вівег у першу чергу робить акцент на симпатіях і зворушливих моментах, таким чином він навмисно впливає на почуття людей і грає з ними. Критики навіть іноді стверджують, що творчість автора – чистий популізм, а не література. Вони зневажають його за специфічне заохочення читачів та за комерційний успіх. Автор стверджує, що головне для нього – прибуток, що відповідно і впливає на його високу продуктивність. Але читач просто прочитає книгу за 2 години і не отримає з цього ніякого для себе досвіду. Самого автора звинувачують у надмірній егоцентричності та зарозумілості, його творчість іноді характеризують як звичайний несмак.

Вівег постійно намагається довести, що він насправді хороший письменник, але так і не може досягти позитивної оцінки. Але автор не хоче це приймати, тому у своїх книгах він часто звертається до критиків, нападає на них, висміює та показує, у чому, на його власну думку, вони помиляються.

«Моя (можливо, всього життя) проблема: я добре розумію, що людина не може усім подобатися, та все ж, як дитина, я не можу з цим змиритися».
(48 - VIEWEGH, Michal. Báječný rok (deník 2005), s. 37.)

За це він отримав від рецензентів ярлик людини перебільшено вразливої, з низькою самооцінкою і з творчою невпевненістю.

Під час публікації перших своїх двох романів «Názory na vraždu» і «Báječná léta pod psa» Вівег отримував схвалені рецензії, але після виходу «Výchova dívek v Čechách» його стали вважати комерційним автором, чиї праці (окрім літературних пародій «Nápady laskavého čtenáře» та «Nové nápady laskavého čtenáře») відразу відносилися до масової літератури. Після написання двох перших книг, Вівег, на думку критиків, почав занадто зосереджуватися тільки на привабливих темах, персонажах, середовищах (також було помітно

збільшення кількості інтимних уривків) та намагатися створити легке читання для максимально широкого кола прихильників його творчості.

Але той факт, що критики Міхала Вівега постійно вивчають його, сперечаються, пишуть багато відгуків на кожну книгу, тобто вони досить сильно цікавляться його творчістю, доводить, що його твори, його історії можуть викликати емоції, тому не можуть бути порожніми та простими, як стверджують деякі дослідники літератури.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРА ТЕКСТІВ МІХАЛА ВІВЕґА ТА ЇЇ ОЦІНКА ЛІТЕРАТУРНИМИ КРИТИКАМИ

2.1. Найкращі роки – Псу під хвіст (*Báječná léta pod psa*)

2.1.1. Характеристика роману та його оцінка

Книга *Báječná léta pod psa* вийшла в 1992 році, після першої виданої книги *Názory na vraždu* (1990). Цей прозовий твір в період видання зібрав неабиякі відгуки критиків і читачів. Книга удостоєна премії Їржі Ортена, також є перекладена кількома мовами і екранізована.

Героєм і водночас оповідачем роману є Квідо. Життя Квідо і його сім'ї в романі бере початок від 60-х рр. минулого століття до періоду падіння комуністичного режиму в Чехословаччині. Історичні події цих років аж ніяким чином не стосуються сім'ї Квідо. Розповідь починається вагітністю матері Квідо і народженням головного героя.

У романі Квідо розповідає про своє життя, про життя батьків, про акторську кар'єру своєї мами, про народження його брата Пако, про своїх предків, і не в останню чергу про божевільня свого батька. Батько Квідо в часи нормалізації був змушений до виконання важкої роботи, не говорячи вже про початок його безнадійності і відчаю, страху від тоталітарного режиму. Твір варто розглядати як роман, що з погляду сюжетної композиції наповнений окремими розділами, підрозділами і заключним епілогом оповідача.

Структура тексту в цілій книзі є відносно постійною, окрім двох розділів, що стилізовані під театральний діалог. В романі не можна не помітити виразних автобіографічних правок. Одразу у вступній частині автор книги попереджає, що роман є «звичною сумішшю правди і так званої фікції», що спочатку може заплутати читача. [7]

В епілозі Квідо представлений як автор, не говорячи про те, що ситуація змінюється навколо натхненного сюжету. Джерелом роману є

життя автора, Квідо так виконує роль самого альтер-его автора книжки—Міхала Вівега. Вже в цій книжці письменник використовує засади постмодернізму, що доведено в роздумах про написання роману. В своїх наступних романах він дотримується цього методу ще більш наполегливо. Так звана дійсність історії виявляється в реальних постатях.

2.1.2. Середовище

Дії всього роману відбуваються в Чехословаччині в період 1968-1989 рр. Родина спочатку проживає в Празі, потім переїжджає до містечка Сазава, в якому подобається лише маленькому Квідо. В цьому місті не почуваються добре, оскільки батько не проявляє своєї політичної позиції.

Після переговорів з місцевим комуністом Шперком отримують чудовий дім і живуть там щасливо.

Також зустрічаємося з зображенням початкової школи, у якій Квідо виділяється серед своїх однолітків. В нього зав'язуються дружні стосунки з однокласницею Ярушкою, з якою разом декламують комуністичні вірші. Квідо ще не до кінця це розуміє, але радий, що приділяє час літературі. Батькам Квідо це не подобається.

Також зустрічаємося з оточенням Югославської Пули, куди їде батько Квідо разом з своїм співробітником Зварою. Домовившись з другом родини Павлем Когоутем він приймає цілу сім'ю в себе вдома. Усі радіють тому, що бачать старого друга після довгої перерви і можуть з ним нарешті наговоритись, але попри це мають страх, бо Когоут налаштований проти комуністичної партії. Під час цієї зустрічі усю родину спіймали комуністи і через це батько втрачає хорошу роботу, якою був задоволений. Цим уривком автор доводить те, як виглядала ненависть батька Квідо до тогочасного режиму.

Сімейний будинок, в якому відбувається більша частина роману, складається також з підвалу, де батько має власну майстерню. Перш за все, він виготовляє там іграшки і різні предмети з дерева, а в

період депресії почне робити собі труну. В майстерні герой проводить найбільшу частину часу, часто чути звуки циркулярної пили за якою працює.

2.1.3. Герої

В романі акторська гра є неважкою. Деякі особи в романі не відповідають власним іменам, але мають своєрідний зв'язок з головним героєм: мати Квідо, батько Квідо. Інші члени сім'ї пов'язані родинним зв'язком з Квідо і їхнім справжнім ім'ям (бабуся Ліба). Наступні постаті названі звичайним способом. Ім'я батька дізнаємося крізь промови, його звати Йозеф. Матір залишається безіменною. Головних героїв роману представляє переважно сім'я Квідо та їхнє оточення.

Квідо — товстуватий інтелігентний хлопчисько в окулярах. Вміє прекрасно читати, перед тим як йти в перший клас, вже мав високий рівень знань. У школі подружився з Ярушкою, яка стала його подругою, а згодом і дружиною. Писати — його найбільше хобі, хотів би стати письменником. Протягом усієї історії бачимо, як Квідо старіє. Коли стає старшим — починає розказувати про свої проблеми, які мав на початку стосунків з Ярушкою. Спочатку ревнував її, бо вона цікавилася іншими хлопцями, згодом були інші дрібні сварки. Квідо втілює образ життя звичайного пересічного хлопця.

Батько Квідо — освічений чоловік, вчився на економіста. В своїй майстерні працює з деревом. Ні за яку ціну не вступив би до комуністичної партії, внаслідок цього родина страждає.

Мати Квідо — юрист за освітою, грала в театрі. Панічно боїться собак. Вже змалечку розповідала Квідо про свої театральні ролі. Вона розумна і хитра жінка, але не змогла віддатися кар'єрі. Також вона любляча дружина, яка заради чоловіка здатна на все.

Ярушка Мацкова — приятелька Квідо вже зі школи, пізніше — дружина. В молодості задивлялась на гарних хлопців, але все змінюється тоді, коли у Квідо помирає дідусь і вона йому співчуває. Для

Квідо Ярушка є ідеалом краси. Як і батько Квідо, вона усім серцем бажає, щоб тогочасний режим закінчився.

Пако — молодший брат Квідо, не є настільки обдарований, він інший. Захоплюється пішим туризмом. Під час однієї з вистав у дитячому садочку висміює образ президента, як колись Квідо. Шперк у цьому вчинку побачив взаємозв'язок, застеріг батька, щоб звернув увагу на те, що роблять його діти. Здавалося б, що це не важливо, але в тогочасному режимі це було великою проблемою. З огляду на вчинок Пако можна простежити деякі наступні взаємозв'язки, які могли в той час привернути уваги до людини.

Шперк — комуніст, який в добі тоталіризму мав велику силу. Після революції мав намір здійснити самогубство, але ця спроба не була успішною. Шперк — така особистість, яка завдяки своїй політичній ідеології може маніпулювати людьми, наприклад, якщо батько Квідо не виконав би умови, які запропонував йому Шперк, то родина не отримала б нового дому.

Звара — приятель батька Квідо. Але батько Квідо набагато хитріший, ніж Звара. Оскільки Звара вступив в комуністичну партію, батько Квідо змирився з тим, що має стати його начальником. Звара є типовим прикладом людини, яка завдяки тому, що йшла пліч-о-пліч з тогочасним режимом мала таку позицію, що не обійшлася б без політичної ініціативи.

Павел Когоут — письменник, дисидент, приятель батьків Квідо. Оскільки відкрито заявляв, що не піддається під вплив режиму, то живеться йому погано. Всю правду про цього героя дізнаємося тоді, коли після зустрічі родини Квідо у Павла Когоута батько Квідо втрачає роботу. Створивши цього героя, автор роману звертає нашу увагу на те, що не лише прості і звичайні громадяни були незадоволені тогочасним режимом. Також хоче показати, що багато відомих особистостей виступали проти режиму, а тому були змушені нести покарання.

Бабуся Ліба — матір батька Квідо, одержима своїм здоров'ям. Економить на їжі, не купує м'ясо, усі страви готує без м'яса, обожнює

подорожувати. Під час своїх мандрівок завжди відправляє вітальну листівку з віршем, а також привозить вкрадені подарунки, наприклад, скатертину. Хотіла їхати за кордон з батьком Квідо, але той її з собою не взяв. В кінці роману дізнаємося, що в бабусі рак.

Вона є символом всіх людей, які під час тоталіризму мали велику тугу і хотіли їхати за кордон вивчати нові землі. Також вона є втіленням правдивого чеського характеру, коли деякі її риси характеру є перебільшеними, то завдяки цьому роман стає кумедним.

Дідусь Їржі — батько мами Квідо. Після перебування в лікарні помирає. Квідо його любив і після смерті дуже сумує. Але через те, що Квідо був такий нещасним, він зблизився з Ярушкою.

Мір'яна — хорватка, яка приїжджає до Чехії у відрядження. На час перебування в Чехословаччині була коханкою батька Квідо. Символізує втілення жіночої краси, яке притягує батька Квідо.

Зіта — гінеколог і друг родини. Під час тоталітарного режиму вона була змушена працювати в кінотеатрі. Потім отримала вищу освіту, мала довгу практику, але через те, що не підкорялась режиму, не мала змоги далі працювати.

2.1.4. Тип конфлікту

В цьому романі бачимо багато ситуацій, які сприймаються жартівливо. З іншого ж боку, під час панування комуністичного режиму багато людей не були задоволені своїм життям і не працювали за спеціальністю. Наприклад, батько Квідо мусив працювати швейцаром, друг родини Зіта — за професією гінеколог, мала себе прогодувати працюючи гардеробницею в кінотеатрі, психіатр працює як кочегар і т.д. Автор роману старався показати, як жилося в той час. Люди, які не мали освіти, але були в комуністичній партії, мали набагато вищий рівень життя, ніж ті, що не вступали до партій.

2.1.5. Тематична побудова

В тематичній побудові тексту важливу роль відіграють тварини. Основний мотив вже від самого початку створює пес. На це натякає назва прозового твору і так само одна з вступних частин цілої книги. Розповідь починається ситуацією, коли вагітну матір Квідо на вулиці лякає пес. Його мама терпить панічні атаки і бореться зі страхом, що правдоподібно спричиняє театральний і пришвидшений прихід Квідо у світ. Квідо народився прямо на театральній постановці. Наступна поява собаки у романі— примусово заведена німецька вівчарка, як остання умова для виділення дому батькам Квідо. На цьому етапі сімейного життя собака не приносить нічого позитивного і стає для родини швидше тягарем. Мотив собаки повторюється і в критичному випадку, коли мати голосно викрикнує з переляку. Викриття несе в собі наслідок допиту, різке зниження працьовитості батька Квідо і значне погіршення їхнього цілковитого психічного здоров'я. Пес наче являє собою метафору страху, страх матері до собаки можна зрівняти із страхом частини тогочасного суспільства до тоталітарної системи.

Не тільки образ собаки є наскрізним у романі. Ще одними, спочатку непомітними є хвилясті папуги Квідових прародичів. Вони живуть вдома багато років, ніколи не потрібно закривати вікно через них і непокоїтися за їхню втечу. Ця ситуація змінилася після нападу військ (Варшавська угода 1968р.), тоді папуги з незрозумілих причин самі полетіли. Такий ж сценарій повторюється ще раз вже з новими папугами в час, коли по радіо оголошують державний переворот в СРСР.

Як ще один мотив можемо відмітити зраду. В цьому випадку, хоч вона і не виконує головну функцію роману, проте створює мотив інтертекстуальності творів Міхала Вівега. Незважаючи на те, що в прозі немає деталей, батько Квідо зрадив матері Квідо з хорваткою.

2.1.6. Взаємодія героїв та вираження емоцій

Батько Квідо старається змиритися з режимом і хоче зі всіма бути в хороших стосунках. В найважчих ситуаціях поводить досить стримано: не говорить голосно, а лише шепоче, інженерів вважає за

шпигунів і врешті виготовляє собі труну. Поводить себе екстремально і боїться того, що з ним може статися.

Мати Квідо підтримує своїх близьких і більшу частину часу є спокійною. Мудро міркує, але коли дізнається, що будуть жити в малій веранді, то перелякано сидить на кріслі в снігу перед будинком.

Квідо в дитинстві думає і поводить себе, як дорослий. Його оточення здивоване, як він в такому віці є настільки начитаним. В деяких ситуаціях лютує як його батько. В свої двадцять років є розумним, допитливим, вдумливим.

2.1.7. Оповідач і час

Характеристика головних героїв передається крізь промови Квідо, який про себе говорить в третій особі. Варто також зазначити, що після цілої розповіді з'являється постать редактора з різними зауваженнями, претензіями чи запитаннями. Головний герой наповнює функцію цензури і веде полеміку з оповідачем про характер книги і можливі цензурні правки. Такі частини завжди графічно відділені і утворюють лише деяку частину тексту.

Історія розповідається ретроспективно і оповідач має дуже суб'єктивний характер. Події подаються в минулому часі, теперішній час вживається ситуативно наприклад за присутності діалогу:

«Matka: Neprovokuj. Jezte. Dobrou chuť.

Мати: Не провокуй. Їжте. Смачного.

Kvido: Dobrou chuť.

Квідо: Смачного.

Otec: Nápodobně. Ten chleba ?

Батько: Аналогічно. Може хліба?

Matka: Je pět dní starej. Nikdo jste nedošli nakoupit

Мати: Є старий, п'ятиденний. Ніхто не додумався купити». [15]

2.1.8. Роман «Báječná léta pod psa». Переваги

Знову повторимось, що роман прийнятий повністю позитивно, автори рецензій далі хвалять Вівега за його вміння добре викладати суть,

адаптувати форму до потреб оповідання, або чергувати наративний темп.

Так само позитивно оцінюється здатність прозаїка зобразити серйозну тему з перебільшенням і увагою до деталей. Еміль Лукеш оцінює автора як чутливого спостерігача, чия *«розвинена візуальна і чуйна пам'ять має в запасі багато конкретних деталей, які він використовує для розфарбування зображення окремих персонажів»* (70 - LUKEŠ, Emil: Vieweghova melancholická groteska. Tvar 3, 1992, č. 51/52, s. 20.)

Критики погоджуються з тим, що успіх роману базується на його відмінності від прози, яка була опублікована в той час і тематизувала період нормалізації. У більшості з них зображується почуття обмеженого простору або тривоги щодо даремно витраченого часу, який включає і *«Báječná léta pod psa»*, але вони також додають «елемент веселощів» (71-PILÁŘ, Martin: Rakvičkové divadlo. Iniciály 4, 1993, č. 32, s. 60.) У зв'язку з цим, за словами Владіміра Новотного, проза *«вийшла в потрібний час»* (72-NOVOTNÝ, Vladimír: Docela báječné retro. České posrpnové trauma očima třicátníka. Mladá fronta Dnes 4, 1993, č. 33, s. 11.).

2.1.9. Недоліки

Беззаперечно, що переважають позитивні відгуки, однак в рецензіях ми також знаходимо і протилежний бік. У статті Йозефа Хухми є оцінена негативно частина, що включає щоденник Квідо в період дитинства: *«В загальному тих 8 сторінок з щоденника Квідо є найслабшими, але найдотепнішими: це уривок з книги трохи іншого маркування»* (73-CHUCHMA, Josef: Docela normální rodinka. Mladý svět 35, 1993, č. 4, s. 60.). Цей рецензент також незадоволений роботою з вигаданими фактами: *«брат Квідо - Пако - зачатий в першу суботу червня, а на наступних сторінках лікар Зіта оголошує мамі Квідо, що її син народиться в лютому того ж року»*. (74 - CHUCHMA, Josef:

Docela normální rodinka. Mladý svět 35, 1993, č. 4, s. 60.) Однак редактор видавництва певною мірою винен у вигаданих неточностях, як зазначає сам рецензент. Ми можемо вважати, що дефекти подібного характеру не особливо шкодять якості або поганій якості роботи, тому такий недолік можемо класифікувати як незначний.

Наступний, хто говорить про роман є Ладіслав Солдан, який критикує *«трохи необдуманний і композиційно затягнутий висновок і епілог»*. (75-SOLDÁN, Ladislav: Z let, kdy tálo i přimrzalo. Rovnost 3, 1993, č. 34, s. 4.)

Єдиний, хто чітко, різко «визволяє» автора, є Павел Мандис, який в декілька голосів називає Вівега *«поверхневим гумористом»*. (76-MANDYS, Pavel: Mrazivá groteska / Cena Jiřího Ortena; kritická poznámka k jejímu udělení M. V. Český deník 3, 1993, č. 240, s. 8.) Відмітки Мандиса, як відгук про письменника буде декілька разів відображений у наступному романі Вівега.

2.1.10. Очікування розвитку творчості

З огляду на те, що ми вже знаємо, який мала і має вплив творчість Міхала Вівега, варто подати трохи інформації про те, що передбачали тогочасні рецензенти в його творчості і прийомах, а також що нового очікували від прозаїка. Йозеф Хухма сподівається, *«що хтось колись купить це на вулиці, а інший добре перекладе, щоб усі бачили, як ми жили»*. (78 - CHUCHMA, Josef: Docela normální rodinka. Mladý svět 35, 1993, č. 4, s. 60). Інший рецензент Лукаш Роус, як ми тепер вже знаємо, був дещо надмірно стривожений, *«що ця зневажлива думка, ймовірно, буде неприйнятною для багатьох»*. (79 - ROUS, Lukáš: O létech pod psa. Milá kniha o nemilých časech Michala Viewegha. Práce 49, 1993, č. 5, s. 6.) На думку Штепана Влашіна, *«у Вівегу виріс культурний прозаїк, вдумливий і самотній, який обіцяє багато чого в майбутньому»*. (81 - VLAŠÍN, Štěpán: Konečně prozaický talent. Naše pravda 4, 1993, č. 5, s. 5.)

Про критичне сприйняття роману «Báječná léta pod psa» можна сміливо оголосити, спираючись на вищезгадані цитати, що твір сприйняли практично позитивно. Доказом читацького успіху є повний розпродаж твору після першого видання і пізніші видання в переоцінці. В інтерв'ю Вівег пояснює успіх цієї прози тим, що в книзі *«багато історій - багато читачів, коли книги сповнені внутрішніх монологів і потоків свідомості, після історій відчуваю, що так, трохи сумно. Але передусім в ній є гумор - а чому б і ні: звичайно, це був поганий, жалюгідний час, але з іншого боку, я відмовляюсь робити вигляд, що у мене навіть тоді не було хорошого настрою і сміху»*.(82-VERECKÝ, Ladislav: Vojna ze mě neudělala chlapa, ale manžela. Říká v rozhovoru spisovatel Michal Viewegh. Vlasta 47, 1993, č. 21, s. 21.). В наступному інтерв'ю письменник розповідає про те, що, за його словами, викликало схожість між читачами і критиками: *«Маю таке уявлення ідеальної книги: весело, приємно читати і зрозуміло практично усім, а при цьому хитро і правдиво»*. (83-DV: Do vlaku i pro kritika. Michal Viewegh dnes odpoledne přebírá Cenu Jiřího Ortena. Večerník-Praha 3, 1993, č. 217, s. 12.). Ми оцінюємо сумісність думки серед читачів, рецензій авторів і критиків як відносно незвичайну та надзвичайну.

2.2. Виховання дівчат у Чехії (Výchova dívek v Čechách)

2.2.1. Тема

Роман розповідає про долю молодого письменника і учителя Оскара який живе зі своєю сім'єю у Збраславі. Багатий підприємець Король Карл пропонує Оскару роботу, яку той спочатку не хоче робити. Йдеться про лекції творчого письма для дочки короля- Беати.

Пропозиція короля була досить щедрою. Запропонував йому 8 000 крон за місяць, що було великою сумою на той час. Оскар відзначає, що при його зарплаті 3 680 крон пропозиція є привабливою. Оскар спочатку обдумував, оскільки не хотів витратити дві години щодня на лекції, а також не хотів підтакувати королю. Через декілька днів після розмови зі своєю дружиною, Оскар таки прийняв пропозицію короля.

Беата була зовсім нездідною і не хотіла працювати. В її кімнаті було темно, брудно і похмуро. Вона ні з ким не спілкувалась. Беата розійшлася з хлопцем, пізніше ми довідуємось, що це був альфонс з нічного клубу короля. Зусилля Оскара під час лекцій і відсутність комунікації Беати вели до того, що Оскар хотів покинути роботу. Під кінець перейшов від творчого письма до якихось буденних розмов.

Влітку на канікулах Оскар поїхав зі своєю сім'єю в бажану відпустку. Однак, король зіпсував їхню ідилію. За фінансову винагороду Оскара відвезли назад до Збраслава і хотіли, щоб він знов вчив Беату. Неочікувано Беата змінилась. Спочатку це було видно по кімнаті - вона була затишна, дівоча, світла і красива. Беата почала проводити з Оскаром багато часу. Але це не була любов. Зі сторони хлопця це було якесь божевілья, захоплення молодою красивою дівчиною, а для неї це було пожвавленням буденного життя. Через деякий час пішли чутки, і батько король, і дружина Оскара довідались про їхній роман. Оскар під час цього роману старався влаштувати екскурсії для своєї сім'ї - таким чином старався заглибити провину. Оскар запропонував Беаті працювати в їхній школі вчителькою англійської мови. Вони проводили все менше і менше часу разом і потім Беата розірвала стосунки.

Та вона не падала духом і почала ходити з американцем-учителем англійської мови Стівом. Але їхні стосунки теж не стерпіла. Згодом Беата стала активісткою екології і мала приятеля Якуба, але і їхні стосунки були приречені. Беата пішла шляхом віри в Бога. На кінці роману Оскар довідується, що Беата скоїла самогубство в авто, через те що вдарилася в бетонну стіну.

2.2.2. Середовище

В центрі подій - молодий учитель Оскар, який приходить до розкішного палацу короля Карла, що є під охороною. Королівська резиденція виглядає як замок. Розмах і багатство видно з першого погляду. У величезному саді є також фонтан, який доповнює цю розкіш.

Більша частина подій відбувається у кімнаті Беати, яка спочатку є незатишною. Коли з дівчиною відбуваються великі і для всіх неочікувані зміни, одразу ж змінюється і її кімната - вже не є така похмура, і немає в ній безладу. Навіть штори не були закритими, і важке крісло, в якому до сих пір сиділа Беата - зникло. Кольори в кімнаті були світлі і дівчачі. Все в кімнаті виглядало гарно і радувало око.

Також зустрічаємось з оточенням школи, де в кінці твору працюють Беата та Оскар. В спортзалі нишком разом зустрічаються. Оскар тут також декілька разів зустрічається з сестрою Беати - Агатою і з іншими вчителями.

2.2.3. Герої

Оскар живе в маленькому місті. Його сім'я не має багато грошей, тому відчуває себе приголомшливо у “світі” короля Карла. Оскар є звичайним ввічливим та вихованим чоловіком, молодим учителем чеської мови, одруженим. Починає навчати дочку короля Беату. Хочє з нею спілкуватись, але вона спочатку проявляє байдужість. Через деякий час починають проводити разом більше часу.

Беата — молода студентка Карлового університету — зображується молодою дівчиною, яка думає, що все може. Вона є досить розбалувана. Беата є зовсім інша ніж решта дівчат в її віці. Завжди привертає увагу своєю винятковістю.

Вона зовсім ні з ким не спілкується, але потім їй починає подобатися Оскар. Вони фліртують і проводять багато часу разом. Однак вона його не любить і знайшла собі когось іншого, на кого можна покластися. Тепер має бути все, як в її уяві. Оточення постійно їй у всьому догоджає. Догоджає їй і Оскар, але потім вона розчаровується і вони розходяться.

Після розставання вона “перебирає хлопцями”. Спочатку сходиться з американцем Стівом, потім з активістом екології Якобом, а в кінці роману вчиняє самогубство. Таким чином, ми бачимо, що Беата взагалі не була задоволена своїм життям. Весь час старалася знайти себе і бути щасливою, але їй це не вдавалося.

Король Карл — багатий мільйонер, якому належить еротичний нічний клуб. Він є дуже самовпевнений і йде до своєї цілі. Не знаходить спільної мови з своєю дочкою Беатою, через це в них і проблеми.

У спілкуванні з іншими людьми король є піднесений, і думає, що має велику силу, але під час спілкування в сім'ї все навпаки. Король — звичайний чоловік, який розбагатів керуючи нічним клубом. Поводиться так, ніби йому належить весь світ. Короля зображують успішним чоловіком у виборі своєї роботи, а з іншого боку зовсім не успішним, що стосується відносин. Оточення не сприймає його позитивно.

Агата — молодша сестра Беати. Ходить до початкової школи, в якій вчиться Оскар, а пізніше Беата. Вона стає якимось посередником між королем і Оскаром, а також між Беатою і Оскаром.

Дружина Оскара Андела не часто з'являється у романі. У вступному розділі радіє, що її чоловік прийняв пропозицію короля, оскільки це допоможе їхній родині у фінансовому становищі. Андела є втіленням жінки, яка терпить те, що її чоловіка часто не буває вдома, вона є вірною, люблячою, підтримкою для чоловіка.

Дочка Оскара — дівчинка, яка живе в звичайній сім'ї, і загалом є протилежністю дочки короля.

2.2.4. Тип конфлікту

В центрі історії — Оскар і Беата, які знайомляться на лекціях творчого письма. Там і відбувається головна частина роману. Вони починають багато часу проводити разом і Беата змінюється до невпізнання. Водночас вона є дівчиною, яка хоча мати все, про що думає. Коли король дізнається про їхні стосунки, звільняє Оскара. Вони сумують один за одним і Беата починає працювати в школі, як і Оскар. Вона змінюється, але не перестає шукати інших хлопців, аби привернути до себе увагу. Та врешті заплутується в собі і вчиняє самогубство - так неочікувано і закінчується роман.

2.2.5. Взаємодія героїв та вираження емоцій

Беата відкрито демонструє свій характер. Акторка Аня переконливо зіграла нещасну Беату, яка проводить весь час в своїй кімнаті, Беату яка є розчарована, але водночас щаслива з американцем Стівом, а потім і з Якубом.

Оскар — пристойний врівноважений чоловік, який потім піддається шарму молодой дівчини і починає брехати своїй дружині.

2.2.6. Очікування розвитку творчості, роман «Výchova dívek v Čechách»

Ситуація, в якій автор опинився після видання успішного першого роману, аж ніяк не є простою: рецензенти і читачі із захопленням виглядали його наступний літературний почин. Відразу після публікації, книга майже зникає з прилавків. Ми звернемо увагу, які очікування були в тогочасних рецензентів і чи твір виправдає їхні очікування.

Наприклад, Йозеф Хухма думає, що Вівег своєю книгою «Náradu laskavého čtenáře» лише підтримує очікування, що *«то міг бути справді він, той хто напише щось смішне, оригінальне і хитре про наші дні»*. (95 - CHUCHMA, Josef: Utopil se ve vlastních kličkách. Mladý svět 36, 1994, č. 42, s. 48.) Поряд з тим, твір «Виховання дівчат в Чехії» коментує словами: *«на сьогоднішній роман Вівега, без сумнівів є про один з способів написання: він теж смішний, але і занадто розумний»*. (96- CHUCHMA, Josef: Utopil se ve vlastních kličkách. Mladý svět 36, 1994, č. 42, s. 48.). Ян Лукеш задається питанням, чи розчарував Вівег читачів, чи ні, і він вважає, що *«згідно з швидким розпродажем роману – не розчарував»*. (97- LUKEŠ, Jan: Velká výměna. Literatura. Týden 1, 1994, č. 8, s. 83.). На думку Їржі Пенясе, автор стоїть перед зрозумілим дорученням: *«Напиши очікуваний роман про сьогоднішній!»*. (99 - PEŇÁŠ, Jiří: Love story s odhalenou hrudí. Mladá fronta Dnes 5, 1994, č. 225, s. 11.). Рішення, на яке автор наважився є ніби передбачуваним і більш ризикованим, ніж могло здаватись, тому, Вівег для Пенясе *«поставив ставку на особисту, навіть небезпечну участь»*. (100 - PEŇÁŠ, Jiří: Love story s odhalenou hrudí. Mladá fronta Dnes 5, 1994, č.

225, s. 11.). Згідно з рецензентом, прозаїк *«стоїть перед вибором: чи далі писати для своїх читачів, чи доводити, що здатен писати літературу, яка увійде до підручників»*. (101 - (PES): Veselý přehoz Michala Viewegha. Český deník 4, 1994, č. 232, s. 8.).

2.2.7. Характер роману

Як прийнято у Вівега, він постійно запевняє своїх читачів в автентичності історії. Тому, що роман має бути автобіографічним сприяє і ототожнення головного героя з оповідачем. Деякі рецензенти займали різні позиції щодо оригінальності історії. На думку Їндржіха Юзла грає роль те, чи є, чи нема автентичної історії: *«Цей наївний знавець може до останнього пункту «проковтнути» авторське твердження про автентичність історії»*. (102-JŮZL, Jindřich: Svět podle Viewegha. Labyrint, 1994, č. 9/10, s. 22.) Зі слів Юзла прозаїку в цьому допомагає вживання основних трюків в інтертекстуальності і, так зване написання про написання роману. До сумнівів про риси автентичності також схиляється і Роман Буріан, коли розглядає Вівеговий спосіб написання, як *«з вигляду автобіографічний»* (103-104), причому згідно з Буріаном *«міру автобіографічності безперервно змінює і ставить під сумнів»*. (104 - BURIÁN, Roman: Zábavný společník. Rovnost 4(109), 1994, č. 274, s. 6.). Такий спосіб написання, згідно з словами рецензента, має забезпечити те, що тексти Вівега *«не буде читати лише дрібка інформованих»*. (105 – там ж). За словами Мілана Юнгмана він *«найрізноманітнішими способами переконує, що історія сталася і ніяк не відрізняється від життя, що нічого не придумав, що справді це сталося з Міхелом Вівегом у Збраславі, нема що додати, будувати змову було без потреби»*. (106-JUNGSMANN, Milan: Ironikova postmoderní love-story. Nové knihy, 1993, č. 37, s. 4.) Рецензентка Ганна Грзалова у рецензії підписаній ініціалами свого імені захищає думку, що *«Міхал Вівег конкретизує сучасну модель так званої автентичної прози. Робить це з оригінальністю, вдумливо і з гумором»*. (107-HRZALOVÁ, Hana: Michal Viewegh o výchově dívek v

2.2.8. Художні засоби

Автор є гумористом, іроніком, і вдається йому чудово пародіювати, і аналогічно, як у попередньому романі, знову відчуваємо в тексті іронію і сатиру. На думку Штепана Влашіна, літературна пародія письменника показує його найсильнішу сторону, «і ту іронічну і сатиричну щирість». (122 -VLAŠÍN, Štěpán: Postmodernistický román? Naše pravda 5, 1994, č. 44/45, s. 16.) Подібно думає і Ленка Седлакова, яка вважає, що «Вівег має ту іскру, яка веселить багато читачів; ти приблизно оцінюєш той факт, що вмієш посміятися з самого себе». (123- SEDLÁKOVÁ, Lenka.: Je Viewegh ironik nebo humorista? Denní Telegraph 3, 1994, č. 230, s. 11.) Квета Кадлчакова вважає, що «автор доводить, що на жорстоку реальність можливо дивитися з гумором і тонкою іронією». (124- KADLČÁKOVÁ, Květa: Výchova dívek v Čechách. Moravskoslezský den 6, 1995, č. 11, s. 3.) Алексей Мікулашек гадає, що іронічним коментуванням створюється «потреба відступу від реальності». (127 -MIKULÁŠEK, Alexej: Knížka s růžovým obalem. Haló noviny 5, 1995, č. 49, s. 5.)

2.2.9. Переваги

На думку критиків, Вівег є добрим оповідачем. За словами Їржі Пенясе, автор робить те, що йому суттєво близьке, а саме «яскраво, чітко і смішно розповідати». (134-PEŇÁS, Jiří: Love story s odhalenou hrudí. Mladá fronta Dnes 5, 1994, č. 225, s. 11.) Ганна Грзалова висловлює захоплення оригінальному і продуманому написанні. Для рецензентки книга «читається просто прекрасно». (137 - HRZALOVÁ, Hana: Michal Viewegh o výchově dívek v Čechách. Haló noviny 4, 1994, č. 245, s. 5.) Подібно Квета Кадлчакова пише про те, що з огляду на величезну кількість виданих чеських новинок, цей роман є книгою, «яку варто читати». (138 - KADLČÁKOVÁ, Květa: Výchova dívek v Čechách. Moravskoslezský den 6, 1995, č. 11, s. 3.)

2.2.10.Недоліки

Юзл пише, що роман Вівега «зумів його запевнити в тому, що такий третій шлях міг би повноцінно функціонувати». (141-JŮZL, Jindřich: Svět

podle Viewegha. Labyrint, 1994, č. 9/10, s. 22.) Йозеф Воґризек висловлює критичну думку про частину, в якій головний герой вчиняє самогубство: «Отак сіла до свого чорного гольфу, та на швидкості приблизно 180км/год в'їхала в бетонне перекриття великої автомагістралі». (142-VIEWEGH 1994, s. 181.) На думку Воґризка, «таку високу імітацію літературної та фільмової халтури не заслужили навіть прихильники Вівеґа». (143-VOHRYZEK, Josef: Svět jako korzo. Literární noviny 6, 1995, č. 1, s. 6.) Їржі Хухма думає, що після прочитання читачами «залишиться ймовірно, лише декілька смішних ситуацій». (145-CHUCHMA, Josef: Utopil se ve vlastních kličkách. Mladý svět 36, 1994, č. 42, s. 48.) Франтішек Цінґер радить автору, щоб він виніс урок, що «літературна форма не є вигадкою критиків», тому, що саме цієї форми не вдалося Вівеґу дотриматись до кінця і вона розвалилась. (146-CINGER, František: Výhoda Vieweghovy výchovy. Rudé právo 4, 1994, č. 250, s. 7.) Роман Буріан, в свою чергу, рекомендує письменнику, що «було краще бути трохи більш самокритичним, більше вибирати, трохи «відшліфувати»». (147-BURIÁN, Roman: Zábavný společník. Rovnost 4(109), 1994, č. 274, s. 6.)

На думку Ленки Седлакової, в назві навіть ефектно красується «незручність автора, який не знав про те, що його написання є більшою мірою банальністю, запозиченням» (148- SEDLÁKOVÁ, Lenka.: Je Viewegh ironik nebo humorista? Denní Telegraph 3, 1994, č. 230, s. 11)

2.2.11. Наступні реакції

Основний матеріал для сприйняття створює, звісна річ, сукупність рецензій з певного періоду. Цікавими є і деякі наступні критичні статті чи листи які виражають різні теми. Пропонуємо деякі з них, щоб відмітити ширший контекст сприйняття роману. Відносно різкі листи, адресовані Міхелу Вівеґу, написали Божена Справцова і Любор Касаль. У своєму відкритому листі Любор Касаль пише: «Мені не вкладається в голову те, як автор, нагороджений премією Ортена, публікує щось настільки слабке і художньо оманливе». (155-KASAL, Lubor: Viewegh na kusy. Tvar 5, 1994, č. 19, s. 8.) Касаль відносить цей роман до жанру низької літератури. На думку автора листа, в книзі залишається лише несмак.

Поряд з цим Божена Справцова коментує спосіб гумору автора: «Щось розповідаєш, потім усвідомлюєш, що сказав, і переляканий, що це могло б звучати занадто пафосно, по-дурному та не смішно». (157-SPRÁVCOVÁ, Božena: Viewegh na kusy. Tvar 5, 1994, č. 19, s. 8.)

Обидва листи іронічно поєднуються за словами Справцової, Вівег навіть терпить «специфічну систему душевних розладів». (158 там ж)

Вівег має, без сумніву, велику кількість відданих читачів. Як доказ цього маємо частину листів невідомої читачки, що адресована авторам негативних слів про Міхела Вівега. Ця читачка відкрито заявляє: «Хто ви такі, і хто така та Божена Справцова? А хто пан Вівег? Не розумію, чому журнал, який і так має труднощі з читачами, більше не поважає таких письменників». (160- K., Helena: Vážený pane Kasale. Tvar 5, 1994, č. 21, s. 2.) Не беручи до уваги деякі негативні реакції, є очевидно, що прозаїк має сильну опіку від своїх читачів. Метою нашої роботи не є слідкувати за реакцією читачів, вищезгадані ситуації наводимо для ілюстрації.

Велику критичну статтю цій книзі присвятив Петр Фіделіус. Автор статті обмежується автентичністю Вівега, а також, у своїм міркуванні запевняє, що книга насправді не розповідає історію. (161-FIDELIUS, Petr: K jednomu případu autoreflexe v umělecké próze. Kritický sborník 15, 1995, č. 1/2, s. 78–87.)

2.3. Роман для жінок (Román pro ženy)

2.3.1. Тема

Оповідачем є Лаура, яка розповідає про своє життя і про свої стосунки. З історій довідуємось також про її маму, яка ненавидить чехів. Мати Лаури є яскравою особистістю. Коли була молода, бігала за двома чехами. Першим був Пажоут, який Яні зовсім не підходив, через те, що був занадто скупий і не вмів гарно одягатись. Другим був батько Лаури, Яні не подобалась його поведінка, був типовим селяком. Коли Лаура була ще маленькою, він помер від раку і вони залишились самі. Відтоді Яна зненавиділа чехів і почала зустрічатися з іноземцями.

Першим коханням Лаури був Джеф, який навчав її англійської у мовній школі, Джеф подобався матері Лаури, мабуть саме через те, що не був чехом. Джеф Лаурі подобався, але не почувала себе поряд з ним комфортно через мовний бар'єр. Емігрувала з ним до Америки, проте повернулася, оскільки була нещасливою.

Друга любов Лаури - Рікі. Рікі був продавцем мобільних телефонів. Вони планували спільне майбутнє і були дуже щасливі. Домовилися, що разом поїдуть у відпустку. У відпустці Лаура познайомилась з Олівером. Після відпустки вони з Рікі розійшлися і Лаура почала ходити на побачення з Олівером. Одного разу, коли неочікувано мати повернулася додому, ми дізнаємося, що Олівер - це колишній коханий Пажоут. З цим не може змиритися мама Лаури, проте її донька далі ходить з ним на побачення. Їхні стосунки потроху стають одноманітними, тому вона знайомиться з другом Олівера - Губертом. Через деякий час Губерт зраджує Лаурі з її подругою Інгріт, ці стосунки приречені і вони розходяться. Одного разу на вечірці Лаура зустрічає Олівера і відчувається розчарованою. Щоб загладити свою провину, Олівер кличе Лауру і її маму на спільну різдвяну відпустку. Після повернення Олівер запропонує Лаурі переїхати до нього. Через деякий час Лаура розуміє, що має кризу в стосунках і вони знову їдуть у відпустку. Але під час відпочинку їхні стосунки не покращуються. Там вона знайомиться з бізнесменом, обманює Олівера і вони розходяться.

Після ще декількох короткочасних романів, Лаура відчуває що досі любить Олівера, але не хоче налагоджувати з ним зв'язок, тому починає зустрічатися з студентом Робертом. Згодом Олівер зрозумів, що він так само любить Лауру і хотів би з нею зійтися. Тому починає писати зізнання в метро і на рекламних банерах. Лаура звичайно декілька разів їх читає і нарешті повертається до Олівера.

Роман закінчується щасливо - Лаура вагітна від Олівера.

2.3.2. Середовище

Оскільки оповідачем є Лаура, то знаходимося в її оточенні, все розпочинається розповіддю про її маму, їхнє життя. З батьком Лаури не жили

в розкоші, жили в звичайній квартирі в Празі. Для мами Лаури це не дуже приємні спогади. Слухаємо розповіді про Нью-Йорк, де Лаура жила з Джефом. Лаура розповідає про кав'ярні, в яких сиділа, коли не мала що робити, про швидкий темп життя людей навколо, і спостерігаючи за цим всім, вона таким чином знаходила свій спокій.

Наступним місцем, де відбуваються події, є Хорватія. Спочатку, вона туди поїхала з Рікі, а потім з Олівером. Біля моря було гарно, вся атмосфера, готель і природа налаштовували на відпочинок. Однак Лаура потребувала поживлення стосунків, а Олівер хотів просто відпочити.

Важливим місцем в цілому романі є метро, там Олівер пише свої зізнання. Це дуже романтично, але трохи перебільшено. Всі хто проходить навколо-зацікавлено читають текст. Олівер признається в коханні Лаурі і хоче, щоб вона до нього повернулась.

2.3.3. Герої

Лаура — двадцятидвохрічна дівчина, яка працює в редакції журналу “Гармонійна жінка”. Хоча вона працює в редакції журналу з такою назвою, сама дівчина гармонійною не є. Лаура є втіленням жінки, яка шукає ідеального чоловіка, але все ніяк не може його знайти. Вона наївна і легко закохується.

Олівер (Пажоут) — коли був молодий, зустрічався з мамою Лаури, не одягається модно і не заціклюється на тому, що про нього думають інші. Є повною протилежністю Лаурі — взагалі не наївний, типовий чоловік середніх літ, який знає, що хоче від життя. Не розуміє тип мислення жінок. Працює в рекламному агентстві придумуючи рекламні слогани і ролики.

Яна (мама Лаури) — елегантна жінка середніх років, яка так само шукає свою любов, як і її донька. Першою спробою був Пажоут, другою - батько Лаури, який швидко помер. Через те що ні в одному з них не була впевненою на 100%, не хотіла мати чоловіка чеха. Тому шукала свою любов по всьому світу, під час відпустки знайомиться з Гансом - він з Гамбурга. Але і ті стосунки закінчуються невдало.

Яна дуже вимоглива і перебирає чоловіками. Це сильна і самодостатня жінка, яка від них не залежить. Але під цією маскою ховається жінка, яка відчуває себе самотньою і хотіла б пізнати справжнє кохання.

Джеф — перший хлопець Лаури. Американець, який викладає в мовній школі, куди ходила Лаура. Вона про нього думає, як про ніжного, уважного і чуйного чоловіка. Джеф є зовсім інший, ніж Олівер, він молодий і є першим коханням Лаури. Після розставання Джеф назад повертається до Штатів.

Рікі на початку історії — це приятель Лаури, який на два роки молодший за неї. Пізніше, як Лаура закохується в Оскара, вони з Рікі розходяться.

Рікі є звичайним сімейним чеським хлопцем. Він любить Лауру, але після того, як вона його обманює, починає її ненавидіти. Пише їй неприємні смс. Рікі є символом покинутого молодого чоловіка, який мав великі плани, але на жаль вони не здійснились.

Інгріт — найкраща подруга Лаури, яка є така гарна, як Джулія Робертс, можливо через це і не є щасливою з чоловіками. Як тільки з кимось намагається налагодити стосунки, а в неї не вдається, то стає нещасною і нарікає на всіх чоловіків. Позбутися енергії і ненависті вирішує за допомогою кікбоксингу. Завжди радо допомагає Лаурі. Є втіленням відданої подруги.

Інгріт закохується в Губерта, друга Олівера. Лаура спочатку неприємно здивована, тому що він її не любить. Інгріт закохана з першого погляду, але потім їхні стосунки руйнуються.

Губерт — друг Олівера, іронічний інтелектуал, починає зустрічатися з Інгріт, але вони розходяться через неї, він належить до самовпевнених і категоричних особистостей.

2.3.4. Тип конфлікту

Перше що нас цікавить — це молода дівчина Лаура, яка шукає хлопця, і розповідає про свій невдалий досвід з чоловіками. Всі вони були різними. Найважливішим в цьому романі є Олівер, навколо якого відбуваються усі події. Лаура — романтична дівчина, Олівер — чоловік, який не розуміє тип мислення жінок. Вони закохуються один в одного, але здається, що їм разом

стає нудно, тому вони розходяться. Потім коли Лаура читає милі зізнання написані в метро, вона усвідомлює, що любить його. Оскільки назва твору - “Роман для жінок”, то автор закінчує його на щасливій ноті, так як і має бути.

2.3.5. Взаємодія героїв та вираження емоцій

Лаура — не боїться висловлювати свою думку, але поряд з цим є наївною. Інколи поводить себе імпульсивно. Лаура — чутлива плакса і навпаки має невимовні напади сміху.

Олівер — зрілий чоловік, який закохався в молоду дівчину. Він не настільки закоханий, як Лаура, але після їхньої розлуки, коли почне писати зізнання в метро, починає поводити себе, як романтик.

Яна (мама Лаури) — часто переграє, швидко закохується. Виступає перед нами сильною жінкою, але в глибині душі тужить за чоловіками, які її полюбили. Вона відкрита, не приховує свого захвату, ненависті чи несподіванки.

2.4. Учасники подорожі (Účastníci zájezdu)

2.4.1. Характеристика роману та його оцінка

Через два роки після видання роману *Výchova dívek v Čechách* письменник видає свій третій роман в 1996 році під назвою *Účastníci zájezdu*. Так само, як два попередні романи, цей був перекладений на безліч іноземних мов і екранізований в 2006 році. Незважаючи на те, що рецензенти високо не оцінювали цей роман, книга стала бестселером. Поки що, це одна з найбільш обширних у текстовому відношенні книг Вівега.

В анотації зазначено, що роман - меланхолічний гротеск. Основною темою твору є група чеських туристів, які вирушають у подорож до моря. Кожен герой “везе” з собою в автобусі свої радості і печалі. Хтось проживає різні любовні пригоди у відпустці. У когось це звичайний відпочинок, а хтось змінює свій погляд на життя. Таким чином, подорож для одного стає рутинним літнім досвідом, а для іншого може стати значним переломним моментом у житті. Головний герой - відомий письменник Макс, їде у відпустку, аби черпати натхнення для нового роману. В одному місці і в один

час зустрічаються гомосексуалісти Ігнац та Оскар, студентки Деніса та Ірма, пенсіонерки Шарлота і Хельга, депутат Гінек з сім'єю та інші герої. На очах у Макса відбуваються різні гумористичні сцени, та водночас розкриваються міжособистісні стосунки і їх крихкість. Вівег у цьому романі знову працює з інтертекстуальністю, так само як і в попередніх, це так званий метароман. Таким чином, ми продовжуємо знаходити не один постмодерністський підхід у творчості письменника. Згідно з композицією, книга складається з трьох основних складових, які легко описати як відпустку, туристичну подорож та повернення з відпустки. Основні розділи далі поділяються на досить коротенькі глави, названі відповідно до подій, які в них відбуваються. 164-VIEWEGH, Michal: *Účastníci zájezdu*. Brno: Druhé město, 2006. ISBN 9788072272457. s. 242.

В тексті зустрічається як розмовна, так і літературна чеська мова. Навіть у випадку цієї прози Вівег не уникає еротичного зображення подій. Він долучає в книгу вульгаризми, частоту яких він збільшує порівняно з попередніми романами.

Роман іноді можна читати як полеміку з деякими представниками літературної критики.

2.4.2. Оповідач і час.

Дія у творі відбувається переважно в хронологічному порядку, автор використовує ретроспективу лише у своїх спогадах. Перерва реалізовується лише короткими епізодами, в яких зазвичай представлені події минулого деяких героїв. Конструкція розповіді проста: всю історію розповідає один оповідач. Персонаж письменника Макса виконує роль головного героя і водночас оповідача, коментує сюжет, або може навіть змінити сюжет оповідання і таким чином стає його рушієм.

2.4.3. Тематична побудова.

У романі йдеться про людські стосунки, і навіть у цьому випадку присутній мотив зради. Незважаючи на те, що зрада в цьому романі не відіграє особливо важливу роль, вона виконує функцію інтертекстуального мотиву.

Ще одним мотивом є фізіологія, наприклад , у вигляді блювоти, сечопуску або мастурбації. Фізіологія зазвичай приносить певну проблему:

підліток Якуб страждає від сечовипускання в присутності іншої людини, через це у нього виникають сумніви щодо сексуальної орієнтації. Вже в попередніх романах ми зустрічаємо еротичні уривки, а тепер читач стає свідком більшого їх прояву. Ще з виходом твору *Výchova dívek v Čechách* вже складається враження, що Вівег намагається якимось чином шокувати читача. Для того, аби наступна історія була такою ж вражаючою для читача, необхідно постійно “пересувати” цю межу. У цьому випадку ми розглядаємо фізіологію, як спосіб довести читача до хвилинки здивування. Доказом схильності автора скандалізувати та посилити момент несподіванки, є зміна у зображенні еротичних мотивів — 171. Uvedené posuny lze demonstrovat též na souboru povídek Povídky o manželství a sexu z roku 1999, kde jsou čtenáři svědky pohlavních zážitků spisovatele.

2.4.4. Герої.

В прозі фігурує багато персонажів, їх загальна кількість понад 25 осіб. Вони з різних соціальних класів, різних поколінь, з різними моральними цінностями, мають різні життєві історії і разом вони утворюють немов мозаїку людських доль. Характеристика героїв передається читачеві через посередництво читача 172 - Jak již víme, autor nenominoval funkci spisovatele hlavní postavě poprvé. Povšimněme si posunu oproti spisovateli ve Výchově dívek v Čechách. Ve dříve vydaném románu je spisovatel označen za začínajícího a v případě Účastníků zájezdu se setkáváme již se slavným spisovatelem. До вузького кола інтересу Макса чи оповідача потрапляють лише деякі герої, такі як красива, але вельми наївна гід Памела або іронічна і саркастична Йолана. Характери окремих персонажів чітко промальовані.

Герої роману зустрічаються в одному автобусі та одній подорожі. Вони знають невеликий відсоток інформації один про одного, що дає їм можливість представляти себе так, як вони хочуть. Вони можуть створити собі ілюзорний образ, який з часом буде підтверджений або спростований.

2.4.5. Очікування розвитку творчості.

З точки зору очікувань, ми зустрічаємо огляди на твір, які виражають скоріше невдоволення. Ось, наприклад, думка рецензентки з підписом КРА. Цей критик відкрито звітує перед прихильниками письменника, але,

прочитавши новий роман, вона було глибоко розчарована. – 173 - (KRA): Čtyři kola nejsou záruka úspěchu. Svobodné slovo 88, 1996, č. 127, s. 9. З іншого боку, Радка Падкова вважає, що твір *Účastníci zájezdu* можна прочитати «на одному диханні» — 174 - PATKOVÁ, Radka: *Účastníci zájezdu. Koktejl 5, 1996, č. 7/8, s. 122.* Однак додає: “на жаль, книга не принесла мені нічого нового, чого я таємно очікувала від Вівега .- 175 – там ж. Подібної думки дотримується і Міхал Гувар, який цінує швидко написаний роман, але потім пише: “ Для чого все це, якщо я так чи інакше з роману не дізнаюсь нічого суттєвого про навколишній світ” -176 - HUVAR, Michal: *Výchova kritiků v Čechách. Mosty 5, 1996, č. 30, s. 13.* Питанням про те, чи приносить автор щось нове, задається більшість критиків. Один з них, Мартін К.Путна, який, як і інші критики вважає, що нова книга не збагачує читача нічим новим. Він ставить інше питання, і здається більш принциповим у цій проблемі. Путна пише: «Вівег хотів принести щось нове, хотів перерости майстрів минулого і сьогодення?» -177- PUTNA, Martin C.: *Smutný smích a směšní my. Literární noviny 7, 1996, č. 33, s. 7.* Однак, за словами Путни, Вівег знає, що “найкраще, що сучасна література може надати сучасній людині- насправді є старе, перевірене і все ще цінне”-178 – ТАМ Ж.

Одним із рецензентів, у очах якого Вівег не виправдовує сподівань, є Їндржіх Юзл. На запитання, чому це відбувається, він відповідає: «Тому, що рідко буває момент несподіванки, невинуватених очікувань, адже автор грає в гру, в якій неможливо перейти на наступний рівень» — 179 – JŮZL, Jindřich: *Sedmadvacet případů Michala Viewegha. Labyrint, 1996, č. 4, s. 23.* Він також вважає, що від часів написання твору *Výchova dívek v Čechách* автор не зробив настільки великого кроку, як це могло спочатку здатися. – 180 - JŮZL, Jindřich: *Sedmadvacet případů Michala Viewegha. Labyrint, 1996, č. 4, s. 23.* За словами рецензента у Вівега залишився гумор, але також є деякі недоліки, до яких ми повернемося нижче.

2.4.6. Характер роману.

Головний герой оповідання знову ототожнює себе зі справжнім автором роману, як бачимо в одному з попередніх розділів. З цим погоджуються майже всі рецензенти. Їндржіх Юзл стверджує, що “Макс бере на себе роль

оповідача та героя, часто зливаючись з автором “ - 181 – там ж. Такої ж думки Яромір Блажейовський. За його словами, Вівег «знову змішав своє автобіографічне его з героями у формі образі письменника Макса» - 182- BLAŽEJOVSKÝ, Jaromír: Mladý spisovatel jede k moři. Rovnost 6(111), 1996, č. 114, s. 17. Як і в попередніх романах, за словами Франтішка Вінтра, автор дає зрозуміти, що “Макс — це насправді він” -183- CINGER, František: Cestovní meditace Michala Viewegha. Právo 6, 1996, č. 120, s. 12. Еміль Лукеш також ототожнює письменника з Максом і підкреслює, що Вівег “занадто прозоро розсіяв свій досвід, проблеми, та неприємності на кількох персонажів”-184 - LUKEŠ, Emil: Kam kráčí Viewegh? (Nad románem Účastníci zájezdu.). Tvar 7, 1996, č. 16, s. 20. Владімір Новотний різко оцінює стилізацію Вівега. Він нібито стилізований “у ролі кислинки іронічного клоуна, якого навіть створені ним персонажі починають нудити до відчаю” — 186 - NOVOTNÝ, Vladimír: Viewegh: Zábavné čtení pro milé servírky. Práce 52, 1996, č. 123, s. 11. Ленка Седлакова займає таку позицію: «Ви більше не ховаєтесь за персонажем Квідо чи вчителя, цього разу Ви ввели принаймні двох персонажів: Макс та депутат, Ви об’єднали це, Ви там ніби є, але Вас і немає”.-187- SEDLÁKOVÁ, Lenka: Být, či nebýt humoristou, toť není správná otázka. Spisovatel Michal Viewegh v poslední době nevěří knihám zcela vycucaným z prstu. Denní Telegraph 5, 1996, č. 123, s. 13.

Критики оцінюють назву, як простий набір знімків, або головоломки з окремих фрагментів. За словами Йозефа Хухми, книга – «не що інше, як узагальнення таких моментів: багато чого сталося, але нічого не сталося”. - 188 - CHUCHMA, Josef: Viewegh na cestách nenasbíral nic než momentky. Mladá fronta Dnes 7, 1996, č. 116, s. 19. Так само зазначає і КРА, що читач, який з нетерпінням чекає суті роману “не отримає більше десятка вміло написаних моментів”.-189 - (KRA): Čtyři kola nejsou záruka úspěchu. Svobodné slovo 88, 1996, č. 127, s. 9.

На думку Ленки Седлакової письменник знову береться за “мозаїку, яку створюють фрагменти просто накинутих історій” -190- SEDLÁKOVÁ, Lenka: Nanejdůš osvěžující, nikoliv očišťující. Nové knihy 36, 1996, č. 23, s. 1. Так само вважає і Франтішек Цінгер, він думає, що прозаїк у своїй новій

книзі складає “літературну мозаїку, будує клапчик за клаптиком”. -191- CINGER, František: *Cestovní meditace Michala Viewegha*. *Právo* 6, 1996, č. 120, s. 12. В той же час, Еміль Лукеш дотримується думки, що в мозаїці прозаїк подає своєрідний “лабораторний звіт, що розповідає про стан сучасного суспільства”- 192- LUKEŠ, Emil: *Kam kráčí Viewegh? (Nad románem Účastníci zájezdu.)*. *Tvar* 7, 1996, č. 16, s. 20.

2.4.7. Переваги

Ми знаходимо в оглядах критиків багато позитивних оцінок. Вони оцінюють прозаїка як чудового оповідача. Завдяки “спритності” історії, книга легко читається. Як одну з особливостей роману, Йозеф Хухма виділяє “читабельність, легкість”-212- CHUCHMA, Josef: *Viewegh na cestách nenabíral nic než momentky*. *Mladá fronta Dnes* 7, 1996, č. 116, s. 19. Так само вважає і Давід Кроча: “Текст читабельний, стилістично акуратний, відкритий і більш-менш смішний” -213- KROČA, David: *Román smutného humoristy*. *Brněnský večerník* 6, 1996, č. 112, s. 3.

На думку критика Яроміра Блажейовського, крига — “приємна, читабельна, весела”- 214- BLAŽEJOVSKÝ, Jaromír: *Mladý spisovatel jede k moři*. *Rovnost* 6(111), 1996, č. 114, s. 17. Ленка Седлакова вважає, що автор “все ще яскравий спостерігач”-215- SEDLÁKOVÁ, Lenka: *Nanejvýš osvěžující, nikoliv očišťující*. *Nové knihy* 36, 1996, č. 23, s. 1. Радка Паткова описує *Účastníky zájezdu* як найвищий рівень майстерності. Думає, що “Вівег майже вдосконалив тут те, що він пропонував у попередніх книгах, тому, що він майстерно працює з мовою та гіперболою, а отже немає підстав боятися нудного читання”-216- PATKOVÁ, Radka: *Účastníci zájezdu*. *Koktejl* 5, 1996, č. 7/8, s. 122.

2.4.8 Недоліки.

Негативні відгуки з боку рецензентів займають відносно велике місце в загальній часовій петлі і, очевидно, що вони переважають. Наприклад, Їндржіх Юзл звертає увагу на “банальність останньої історії роману та формальне хвилювання”-218- JŮZL, Jindřich: *Sedmadvacet případů Michala Viewegha*. *Labyrint*, 1996, č. 4, s. 23. На думку Яроміра Блажейовського зміст роману дещо “дратує, коли читач починає усвідомлювати, що він насправді

ні про що” – 220- BLAŽEJOVSKÝ, Jaromír: Mladý spisovatel jede k moři. Rovnost 6(111), 1996, č. 114, s. 17. Міхал Гувар розглядає цінність послання, переданого через книгу. На його думку, Вівег “не бачить цінності будь-якої роботи в тому, яку інформацію вона надає, і які засоби для цього використовує, але вимірює це показником успіху”- 221- HUVAR, Michal: Výchova kritiků v Čechách. Mosty 5, 1996, č. 30, s. 13.

Відносно нетрадиційної думки дотримується Мартін Гіблер, коли порівнює роман Вівега з капіталістичним реалізмом, що він виправдовує тим, що *Účastníci zájezdu* викликають враження “суто споживчої, досить свіжо написаної цілеспрямованої справи”. –222-HYBLER, Martin: Varianty postsubjektivity. Kritická Příloha Revolver Revue 6, 1996, s. 29. Він ототожнює книгу Вівега зі схематизмом і тоді достатньо «переплутати колишнє захоплення 50-тих років і захоплення роботою з сьогоднішньою бажаною забавою»-223- HYBLER, Martin: Varianty postsubjektivity. Kritická Příloha Revolver Revue 6, 1996, s. 30. Гіблер описує автора та читача книги як циніків, і за словами рецензента, книга “ відбувається у спадкових тоталітарних рамках” — 224- HYBLER, Martin: Varianty postsubjektivity. Kritická Příloha Revolver Revue 6, 1996, s. 31.

Як згадувалося вище, Еміль Лукаш в рецензії на твір *Výchova dívek v Čechách* досі стверджує, що автору вдалося збалансувати небезпечний кордон, який відокремлює «привабливе читання від заниженого несмаку» – 225- LUKEŠ, Emil: Kam kráčí Viewegh? (Nad románem Účastníci zájezdu.). Tvar 7, 1996, č. 16, s. 20. У випадку з *Účastníci zájezdu*, Лукешу здається, що він “вже вийшов за цей кордон” — 226 – там ж. Переважна більшість рецензентів сходяться на думці одноманітного твору, його стереотипів та повторюваних процесів.

РОЗДІЛ 3.

ВІВЕГ ПРОТИ КРИТИКІВ

3.1. «Výchova dívek v Čechách»

Видання роману «Výchova dívek v Čechách» являє собою перелом у стосунках Міхала Вівега і рецензентів. Йдеться про те, що письменник цією книгою одночасно виражає свою думку та позицію до деяких частин рецензій на свій перший роман. Тактика автора не залишається без уваги зі сторони рецензентів. Ленка Седлакова називає Вівега «хитрим клоуном», а його поведінку оцінила такими словами: «Ніби тексти писав і рецензії (знущання над критиками і дрібка самолюбства одночасно?)» (152- SEDLÁKOVÁ, Lenka.: Je Viewegh ironik nebo humorista? Denní Telegraf 3, 1994, č. 230, s. 11.) Петр Матоушек навпаки не реагує роздратованого і його відповідь сприймає позитивно; відповідно до неї відображається його «жартівливий спосіб комунікації, що створений на основі тієї найпростішої і найприроднішої реакції – вміти посміятися над самим собою та навчити цього опонента». (153 - MATOUŠEK, Petr: Viewegh, chytrá horákyňe. Lidové noviny, příl. Národní 9 7, 1994, č. 39, s. 3.)

3.2. «Účastníci zájezdu»

Вже в попередній частині спосіб написання Вівега досить часто оцінюється і згадується в рецензіях критиків. У романі прозаїк висловлює свою думку про реакції рецензентів абсолютно неприховано. В романі *Účastníci zájezdu* він буквально викладає не лише назви рецензій на попередній роман *Výchova dívek v Čechách*, а й імена критиків. На літературно-критичній сцені це, звичайно, викликало значну хвилю реакцій. Деякі рецензії навіть приділяють велику увагу цьому специфічному підходу, а не самому роману.

Міхал Гувар описує поведінку Вівега, оскільки автор «впутав своїх ворогів у роман» - 227- HUVAR, Michal: Výchova kritiků v Čechách. Mosty 5, 1996, č. 30, s. 13., як антикритичну кампанію і визнає, що в його очах ця поведінка — це насамперед “особиста втрата автора, оскільки він не міг піднятися над тим, що про нього думає більша частина критиків, що він комерційно успішний автор, але не означає, що він хороший”- 229- там ж.

Їндржіх Юзл вважає, що вставляючи в твір суперечки з критиками, автор показує, “наскільки глибоко деякі попередні думки вплинули на нього” — 230 - JŮZL, Jindřich: Sedmadvacet případů Michala Viewegha. Labyrint, 1996, č. 4, s. 23. Автор рецензії далі стверджує, що прозаїк немов страждає від одержимості літературною критикою. За його словами, є письменники, яких взагалі не цікавлять зауваження критиків, а потім інша крайність представлена Вівегом — 231- JŮZL, Jindřich: Sedmadvacet případů Michala Viewegha. Labyrint, 1996, č. 4, s. 23.

Крім того, Йозеф Хухма пише, що “для того, аби письменник залишався достатньо привабливим, він повинен мати справу з критиками напівжовтої преси”.-232- CHUCHMA, Josef: Viewegh na cestách nenabíral nic než momentky. Mladá fronta Dnes 7, 1996, č. 116, s. 19. На думку Хухми, “автор записує критиків на розгром, а потім злиться, що вони його топчуть” — 233 - там ж.

Яромір Блажейовський вважає, що письменник постійно запитує сам себе своєю новою книгою: “Я справді поверхневий гуморист? Невже я справді такий поганий автор, як про мене писали після моєї передостанньої книги?” – 234- BLAŽEJOVSKÝ, Jaromír: Mladý spisovatel jede k moři. Rovnost 6(111), 1996, č. 114, s. 17.

Мартін К. Путна порівнює поведінку автора з рецензентами зі словами “і ви можете мені все сказати”-239- PUTNA, Martin C.: Smutný smích a směšný my. Literární poviny 7, 1996, č. 33, s. 7. З іншого боку, за його словами, Вівег “не ставить себе в незворушну позицію геніального некритичного автора”- 240 — там ж. Рецензент також вважає, що через насмішки автор хоче заспокоїти марнославство пораненого авторського самолюбства, але водночас прозаїк стверджує, що “Міхал Вівег нічого неправильного не сказав

про своїх опонентів”- 241- там ж. На думку Франтішка Цінгера, Вівег має “повний жах” від рецензентів, і тому “висміює деяких з них прямо в тексті твору”-242- CINGER, František: Cestovní meditace Michala Viewegha. Právo 6, 1996, č. 120, s. 12.

Авторський «розрахунок рахунків» позитивно оцінений критиком Радкою Патковою, яка пише: “Так само чудово, як і з незручними персонажами, автор мав справу з критиками, короткі реакції на попередні твори - неоднозначні.”-245- PATKOVÁ, Radka: Účastníci zájezdu. Koktejl 5, 1996, č. 7/8, s. 122.

Натомість Ленка Седлакова гадає, що автору слід займатися цими питаннями “по-чоловічому”- 246- SEDLÁKOVÁ, Lenka: Být, či nebýt humoristou, toť není správná otázka. Spisovatel Michal Viewegh v poslední době nevěří knihám zcela vycucaným z prstu. Denní Telegraph 5, 1996, č. 123, s. 13. За словами Еміля Лукеша, письменник “вже захищає нову книгу від майбутніх критиків, яким хоче зняти вітер з вітрил” - 247 - LUKEŠ, Emil: Kam kráčí Viewegh? (Nad románem Účastníci zájezdu.). Tvar 7, 1996, č. 16, s. 20. Водночас Лукеш реагує на відгуки інших критиків та підтримує прозаїка. За його словами критики просять письменника “написати по-іншому, написати щось інше”-248- там ж.

Висновки

Як бачимо, Міхал Вівег за дуже короткий час стає популярним письменником. Це викликає інтерес медіа, його книги читають тисячі простих читачів, про них написано десятки рецензій. Прозаїк, безперечно, суперечлива особистість, особливо в процесі сприйняття його літературної творчості загалом. Публікація його книг стає навіть соціальною псевдоподією, що супроводжується низкою авторських читань, обговорень, роздачею автографів. Безсумнівно, що письменник має потужну прихильницьку та читацьку базу. У суспільстві його зазвичай класифікують як автора, що має справжній успіх серед читачів, але, поряд з цим, невдалий у літературознавців. Ми порівнюємо критичні думки та показуємо трансформацію прийомів у творах.

1. Báječná léta pod psa (1992 p.)

- “Проза Вівега - надзвичайно свіже читання, витончене, з химерною чарівністю та карикатурною шляхетністю, що гумористично реагує на наш недавній чеський світ, замальовуючи його історичні трагедії та щоденне притуплення суспільства”-251- NOVOTNÝ, Vladimír: Docela báječné retro. České posrpnové trauma očima třicátníka. Mladá fronta Dnes 4, 1993, č. 33, s. 11
- «На відміну від багатьох визначних сучасних прозаїків, Вівег не пише прозу без сюжетів, фрагментовану прозу, подібну до мозаїки, а навмисне розповідає історію з задоволенням, що також є привабливою для широкого кола публіки, обираючи при цьому щасливу, ненав’язливу позицію, яка сподобається вимогливим читачам»-252- LUKES, Emil: Vieweghova melancholická groteska. Tvar 3, 1992, č. 51/52, s. 19.

2. Výchova dívek v Čechách (1994 p.)

- “Мені здається, що бар’єр твору *Báječná léta pod psa* цього разу залишився недоторканим”- 255- JUNGSMANN, Milan: Ironikova postmoderní love-story. Nové knihy, 1993, č. 37, s. 4.
- “Його сильні сторони в іншому — у свіжій, розбірливо написаній історії, яка є особливою завдяки допомозі постмодерністських прийомів, у авторському сенсі комедії - словесної та ситуативної. Нічого більшого, але і нічого меншого”- 256- MIKULÁŠEK, Alexej: Knížka s růžovým obalem. Haló noviny 5, 1995, č. 49, s. 5.

3. Účastníci zájezdu (1996 p.)

- “Не будемо такими невблаганними: це затяжна, нудна, судомно-смішна і не дуже зі смаком проза, сюжет якої через тиждень замикається на полегшення читачів, і, очевидно, автора”- 258- NOVOTNÝ, Vladimír: Viewegh: Zábavné čtení pro milé servírky. Práce 52, 1996, č. 123, s. 11.
- “Цю книгу можна порекомендувати почитати, якщо ви не проти відчути приємний аромат, але все ще бульбашки” — 259 - BLAŽEJOVSKÝ, Jaromír: Mladý spisovatel jede k moři. Rovnost 6(111), 1996, č. 114, s. 17.

Реакції на три літературно-критичні періоди показують, що критики майже беззастережно позитивно оцінюють перший опублікований роман *Báječná léta pod psa* (1992 p.). Після виходу першого роману автора визнано одним з найкращих прозаїків молодого покоління. У книзі рецензенти найбільше оцінюють талант письменника до манери оповідання, легкість, з якою він може розповідати історію, зв’язок між психологічною стороною та способом суб’єктивізації. Негативно-критичну думку висловлює Павел Мандіс, який дає Вівегу звання поверхневого гумориста. Загалом, ця книга дуже «вітається» і серед читачів, і серед спільноти критиків. Це призводить до унікального консенсусу читачів і рецензентів.

Успіх першого роману *Báječná léta pod psa* полягає, судячи з відгуків рецензентів, у збагаченні епохи нормалізації елементом комічності. Ця, скажімо, рекреаційна складова роману, на мою думку, багато в чому сприяє успіху читача.

Проте, рецензенти досить збентежені від другого роману *Výchova dívek v Čechách*. Ця книга, безперечно, не виправдала їхніх очікувань. Однак, критики часто висловлюють надію на наступний майбутній роман. У цій прозі психологічна сторона відстає, і на перший план виходить сюжет, якому, на думку критиків, бракує комунікації.

Третій роман *Účastníci zájezdu* критики оцінюють переважно негативно. Більшість з них захищаються від літературної гри Вівега, в якій він зводить рахунки з літературними критиками головним чином через їх негативну реакцію на твір *Výchova dívek v Čechách*. Критикам, як і в попередньому романі, зміст твору здається скупим і недосконалим.

Із загальних реакцій того часу можна також зробити висновок, що успіх читача зумовлений мистецтвом подання оповіді автора, його талантом оповідача, його вмінням гумористично та оригінально іронізувати. Ніхто не може заперечити талантів Міхала Вівега. В другому та третьому романі рецензентам не вистачає комунікації, та, насамперед, «інтелектуального послання», яке повинен принести кожен витвір мистецтва. Зміст назви здається порожнім, і історія повторюється стереотипно. Деякі з критиків також припускають, чи відноситься робота Вівега до нижчої літератури. Однак, думки критиків 90-х років розходяться, тому прозаїка не можна суворо віднести до тієї чи іншої категорії.

Ще раз можна підкреслити значну роль, яку відіграє літературна критика у досліджуваних нами романах. Можемо констатувати той факт, що з кожним новим опублікованим романом, практика прозаїка посилюється. Вже після публікації першого роману почався розкол між автором і літературно-критичним суспільством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ :

3. ŠIDÁK 2012, s. 308.
4. KOVTUNOVÁ 2001, s. 801–806.
7. HÁJEK, Jiří: Teorie umělecké kritiky. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986., s. 11.
7. VIEWEGH 1992, autorský úvod.
- 10 - ŠALDA, František Xaver: Kritika. In: Ottův slovník naučný. Praha: Paseka, 1999, s. 191.
- 11 - PETRŮ, Eduard: Úvod do studia literární vědy. Olomouc: Rubico, 2000. ISBN 80-85839-44-X., s. 30.
- 12 - ČERNÝ, Václav: Co je kritika, co není a k čemu je na světě. Brno: Blok, 1968, s.63.
- 13 - PETRŮ, Eduard: Úvod do studia literární vědy. Olomouc: Rubico, 2000. ISBN 80-85839-44-X., s. 27.
- 14 - BURIÁNEK, František (ed.): Čítanka české literární kritiky. Praha: Československý spisovatel, 1974, s. 3.
15. VIEWEGH 1992, s. 141.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. https://cs.wikipedia.org/wiki/Michal_Viewegh
2. HEMELÍKOVÁ, Blanka a PŘIBÁŇOVÁ, Alena. Michal Viewegh.
Slovník české literatury po roce 1945
<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=895>
5. <http://www.viewegh.cz/faq.php#5>
6. <http://www.viewegh.cz/faq.php#4>
8. <https://onlyart.org.ua/dictionary-literary-terms/literaturna-krytyka/>
9. https://esu.com.ua/search_articles.php?id=195

